

בצלם

בצלם - מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.)
بتسيلم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة
B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

18.2.16

לכבוד
ראש הממשלה
ח"כ בנימין נתניהו

שלום רב,

הנדון: המשך כליאתו של מוחמד אל-קיק והחובה לשחררו באופן מידי

היום היום ה-86 לשביתת הרעב של מוחמד אל-קיק, עיתונאי בן 33, נשוי ואב לשניים, תושב הכפר אבו קש שבמחוז רמאללה. אל-קיק פתח בשביתת רעב ימים ספורים לאחר שנעצר והועבר לחקירה בשב"כ. גם לאחר שהוצא נגדו צו מעצר מנהלי, כחודש לאחר מעצרו, הוא המשיך בשביתתו. המשך כליאתו בנסיבות הנוכחיות מסכן את חייו ונעשה באיציטלה משפטית חסרת כל בסיס, כפי שיפורט להלן. לא ברור מכוח איזו סמכות ממשיכה מדינת ישראל לכלוא את אל-קיק, אך בלי קשר לשאלת הסמכות ברור כי אדם במצבו הפיזי הנוכחי אינו "סיכון בטחוני". מבחינה מוסרית, אי אפשר להגן, להסביר, או לנמק את העובדה שאין מאפשרים לאדם על סף מוות, שאין מגישים נגדו כתב אישום ושואין כל סטטוס משפטי המבאר את מתכונת כליאתו הנוכחית, לקבל טיפול רפואי בבית חולים לפי בחירתו. אם, חלילה, מוחמד אל-קיק ימות – לא תוכל מדינת ישראל לרחוץ בניקיון ידיה. השעות נוקפות, אך יש לקוות שעדיין לא מאוחר. בידך להורות על שיחרורו של אל-קיק – ומחובתך לעשות זאת באופן מידי.

מצבו של אל-קיק קשה ביותר. על פי הספרות הרפואית, לאנשים השובתים רעב למשך יותר מארבעים יום נשקפת סכנת חיים. הוא מסרב לכל בדיקה רפואית, אולם בעדכון הרפואי שנמסר לבית המשפט העליון שלשום בבוקר במסגרת הדיון בעניינו נמסר כך: "בעת הביקור החולה שוכב על צד שמאל במיטתו, נראה מאוד חלש, עייף וישנוני. לאחר קריאה בשמו ונגיעה קלה בגופו הוא סובב את הראש אלי. תיקשר עם הידיים והבעת פנים לא דיבר אפילו מילה אחת. שאלתי אותו אם הוא עדיין סובל מכאבים בחזה והתשובה הייתה חיובית". בשעות הצהריים נמסר דיווח נוסף, לפיו: "בעת הביקור החולה שוכב במיטתו, עם משקפי ראייה, נראה עירני, בהכרה מלאה ונינוח. תיקשר מילולית עם האנשים שהיו נוכחים בחדר בעת הביקור. שאלתי אותו מספר שאלות והוא ענה עם דיבור חלש ואיטי. לדבריו לסירוגין הוא סובל מקטעים של חולשה קיצונית עד כדי כך שהוא לא יכול לדבר ולתקשר. הוא עדיין מדווח על כאבים בחזה ובתחושת דקירות".

אל-קיק הגיש עתירה לבג"ץ בדרישה לשחררו, אולם השופטים סירבו להורות על שחרורו למרות מצבו הקשה בטענה כי מדובר ב"פעיל חמאס מובהק העוסק בטרור צבאי". במקום זאת הורו השופטים על "התליית" צו המעצר המנהלי – מונח חסר נפקות משפטית, המייצר סטטוס משפטי-אדמיניסטרטיבי חדש, שאין לו כל אחיזה בדיון. אם אדם אינו עצור מינהלית, משמעות הדבר היא – ובכן – שאינו עצור מינהלית. משמע הוא אדם חופשי. אלא ששופטי בג"צ המציאו, יש מאין, סטטוס חדש: לא חופשי ולא עצור מינהלי. למרות אי הבהירות, הנה מה שברור: אל-קיק אינו

אדם חופשי. אמנם, הוא אינו אזוק וכל הרוצה יכול לבוא ולבקר. אולם כוחות הביטחון מסרבים – באישור בית המשפט העליון – לאפשר לו לעבור לבית חולים ברמאללה, בטענה היצירתית שאם מצבו ישתפר וכוחות הביטחון ירצו לעצרו בשנית, יהיה הדבר כרוך בסיכון חייהם של חיילים.

שביתתו של אל-קיק מכוונת נגד מדיניות המעצר המנהלי של מדינת ישראל: מדיניות המאפשרת את כליאתם של אנשים מבלי למסור להם מה עילת מעצרו, בהתבסס על ראיות סודיות שהם אינם יכולים להפריך, ומבלי למסור להם מתי יצאו לחופשי. נכון לסוף דצמבר 2015, מספר העצירים המנהליים הוא הגבוה ביותר מאז שנת 2008 והוא מגיע ל-584 עצירים.

מצבו של אל-קיק קשה ביותר וכל רגע עלולה לחול הדרדרות מהירה שתחמירו. ברור לכל כי במצבו זה אל-קיק אינו מסכן איש, כך שהרציונל המוצהר של מעצרו – מניעת סכנה עתידית – אינו קיים עוד. הטענה שיש צורך להשאירו בתוך גבולות ישראל כדי להקל על מעצרו בעתיד היא מופרכת. הרי אותה טענה יכולה לשמש בסיס למעצרו של פלסטיני רבים, ובכללם עצירים מנהליים שתקופת מעצרו הסתיימה, רק למקרה שבעתיד תבקש מערכת הביטחון לעצרו. עמדה זו מבטאת שפל חדש של יחס אינסטרומנטלי לבני אדם. ברור שטענה כזו אינה יכולה להצדיק את המשך החזקתו של אל-קיק בבית החולים "העמק", בניגוד לרצונו המפורש. העובדה שבית המשפט קיבל טענה זו מעידה יותר על השופטים, מאשר על סבירותה של הטענה. כך או כך, על רקע ההיסטוריה הארוכה של שופטי בג"ץ כחותמת גומי לאישורם של מעצרים מנהליים – ועל רקע התייחסותו האקטואלית של השופט רובינשטיין למאוויו של אל-קיק כאל "גחמות" – קשה לייחס משמעות משפטית רצינית לפסיקה בעניינו.

בשל העובדה שחירותו של אל-קיק מוגבלת כעת מכוח סמכות לא קיימת, קשה לזהות את הגורם הנושא באחריות הישירה להמשך שלילת חירותו וסיכון חייו. האם המפקד הצבאי שהוציא את צו המעצר המנהלי המקורי, ש"הותלה" בינתיים? האם היועץ המשפטי לממשלה, האחראי לתקינות התנהלותה המשפטית של המדינה? האם נשיאת בית המשפט העליון, שעמיתה יצרו יש מאין כימרה משפטית חדשה, אדם שאינו חופשי ועם זאת אינו עצור? בכל אופן, מה שברור מבחינה מעשית הוא שהעומד בראש הרשות המבצעת יכול להביא, ברצונו, לתוצאה המוסרית האפשרית היחידה במצב הדברים הנוכחי – קרי, שיחררו המיידית של מוחמד אל-קיק.

האחריות לחייו של אל-קיק נמצאת בידך. אני קורא לך – אני מפציר בך – להורות על שחרורו המידי של אל-קיק, לפני שיהיה מאוחר מדי.

בכבוד רב,

חגי אלעד
מנכ"ל בצלם